

Pèl: una mena peculiar de «brossa» o alga albufenca, damunt la qual, a la moneta posen la gamba d'esquer; també l'usen per tapar o dissimular els boicots dels caçadors; preferida a l'*asprella*, perquè és més calenta a l'hivern i més fresca a l'estiu: Palmar de l'Albufera, 1962. *Pèl-de-cuca* «pelo de pescar» eiv. (Pérez Cabrero), en el Princ. dit també així o bé (StPolM.), *pèl de cavall* (1915). *Pèl-de-gos* espècie de fenaleta a la Vall de Boí (Taüll, 1953). *Pèl-de-nòvi* espècie d'herba, la cuscuta, a Conflent (Canavelles, 1959).

DERIV.: *Pelet*: «un *pelet* se ha apegat a la pluma: fibra vel floculus», OPou (*ThPu.*, 181). *Pelatxa*. *Pelatxo* 'ocellet que encara no té plomes' Segarra (*AlcM*), *pela*<*t*>*xets* id., Flamicell (Violant, BCEC xlv, 285). +*Peleny* 'capa molt prima', vigatà: «no hi ha més que un *pèlèty* d'herba» (Malla, 1936).

Pelós adj. [1284]; «vestiments *pelosos*: lena», Jn. Esteve, t-2-6; subst. espècie de cranc a Cadaqués, l'Escala, Palamós, Tossa, Bna. '*Generosa eripha Car.*' (mentre que a StFeliu de G., en diuen *cabret*, i a Calella de P., *cabrot*) Plaça (*Proa de Palamós*, jul. 1960, 8). Sembla haver estat usat, en ross. ant., amb el valor del fr. *pelouse* 'devesa, pasturatge': «*ipsas pilosas* de Villa Nova», parlant de vaques, en doc. de 967 relatiu a Palaldà (Colle. Moreau). «*Pelosa*: fríu riguroso» eiv. (Pérez Cabrero). *Pelosella* «aurícula muris» a la llista d'herbes d'OPou (*ThPu.*, 50) (> *pelovella* var. fon.).

Pelussa: «aqueixa grandària del nas i de les orelles que, amb les arrugues de la cara i la ~ de les mans, dels braços i dels pits, sol coincidir amb la decadència senil», Coromines (*Avi Mussols* I, en J. Apòstol, 135). *Pelussera*: «Si aquesta criatura era carn de la vostra carn ---, el pessigolleig d'uns llavis humits y gelatinosos, escampant-vos, per entre l'esbrotada *pelussera* del coll, la escalfor tebiosa y rosada d'un alè sense màcula», MrnVayreda (*Sang Nova* v, xi, 435).

Pelux [DOrt.] es creu pres del fr. *peluche*, però el cas és que aquest té el sentit més conegut de 'pelussa', en el qual ningú no ho ha estudiat, ni comprovat la informació, de Joaq. M. Bover i DAG., que *peluxell* era una mena de roba que teixien els «alarbs» de Mall. (mossar.?). *Pelagany*s. *Pelagassera*. *Pelagot*. *Pelam* [1521, DAG.].

Pelut [1507, Busa: «vestidura *peluda*: gausape, tapes», f-4-5; Lacav.]; *peluda*, val. [DAG.]; *peludella*, *peludenc*, -*udesa*. *Pelatge* [DFgra. «la qualitat des *pèl* o de sa llana»]; testimonis mall. *AlcM*; no figura en Lab., Vogel ni altres diccs. del Princ. fins al DAG., que l'assenyala a Olot, però hi està arrelat en bastants llocs i deu ser antic pertot, car l'oc. *pelatge* ja es troba a l'Edat Mitjana. *Pelegam*. *Peler*; *pelera*. *Pelíc*. *Pelincu*. *Pelitxó*. *Peliu*. *Pelussa* [Belv., DAG.], *pelusseta* [Lab. 1840]; *pelussera* [DAG.], *pelussam*, *pelussim*, *pelussar*.

Encara que rar, i segurament només dialectal, va tenir algun ús en cat. antic un verb *pelejar* o *pelejar-se* per 'barallar-se', equivalent del cast. *pelear* i de l'oc. *pelejar* (avui encara aranès i gascó *plejà*), que originàriament fou 'estirar-se l'un a l'altre els cabells dos que breguen': «co un seu nebot *se palegava* ab un taver-

ner, li dix molt gran enjúria; per què, éi se'n clamà al patriarcha ---», *VidesR*, 51v1; i en BMetge: «logrejar, lagotejar, fer mals contractes, espiar altres, matar, enganar, difamar, testificar falsament, robar, acusar, mentir, *pellejar*, emparar mals hòmens e plets injusts, descarrerar ab llur enginy dones e donzelles, e liurar-les a altres» (*Somni* iv, NCL., 160.8; Riq., 360.27). A interpretar com un cas de la grafia *ll* per *l* i *y* = *g*. Avui alac. *pelejar*, *Caryissaes* (92). I el subst. antic *peleja* 10 «N'Aristó, bisbe de les ídoles, escomoc gran *paleja* entre-l pòbol, axí que una part contra l'altra s'aparelaven de la batala» (trad. *seditionem*, 59), «fi aquí grans *paleges* en unes nosse» (trad. *rixas*, 610, però substituït per *breg*<*u*>*es* en el ms. B), *VidesR*, 24r2, 202v1.

En llengua d'oc l'ús i sentit no coincideix bé amb el cast., car no és intr., si bé també s'hi arriba a l'ús refl. *se pelejar* «se quereller» (PDPF, i avui també usual en aranès), s'hi mantenia com a tr., i en particular antigament podia tenir el sentit de «violar, deshonorar una femme» (< arapar-la pels cabells) que és el sentit immediat a l'etim.; avui hi és encara; i el derivat *peleja* «querelle, dispute, rixe» ja fou usat per Montaudon (princ. S. XIII, Appel, *Chr.*, 93.20), però també tr. en aranès per 'renyar, reptar (algú)'; també *pelejà-se* 'disputar de paraules (sense batussa)' i 'renyir'; en general contret en *plejà*, però en alguns pobles de la part baixa encara és *pelejá* (1926-33).

Pelar de PİLĀRE 'llevar el pèl', verb general a totes les èpoques i comú a totes les llengües romàniques d'Occident [S. XIII]; a la tarifa barcelonina de 1271: «--- tot drap de lana --- item trossell de sartzill; item *pelades* e borres de Banyoles; item trossells de cotes e de *pelades*; item la pessa de les *pelades*» (*EntreDL* I, 160, § 99-101); també figura, en present, en BMetge, i en inf.; altres formes en docs. dels Ss. XIV i XV (*AlcM*, DAG.; i, en el *Torc*. d'Aversó: «*pelà*, per *pelar pèls*», 15.11); «dona ja vella / hi viu portar / a soterar / --- / moltes, grans plòs / feyen, e plant, / --- / lo cap e cara / se n'arrapaven, / cabells *pelaven* / ---», JRoig (*Spill*, 3385); «*pelar* la fruyta: deglubere», «DE CUYNAR --- trencar les avellanes --- axetar alg. cosa ab caldo --- *pelar* les amelles ab aygua bullent: aqua feruida amygdalas deglubere; la pell de les amelles ---», OPou (*ThPu.*, 60, 225); en el present, pronunciat amb è en el Continent, incloent-hi el val. (*pèla*, *pèlen*, MGadea, T. del Xè II, 147; III, 59), amb è a les Illes (alguns mall. pronuncien bàrbarament *jo pal* etc.).

Pelat ultra el valor propi, apareix amb gran extensió en sentits especials o translaticis, sobretot referents als cabells i pèls, d'on 'barbamec': que en preguntar com es diu això us responguin «que è(s) *pelat*» de cap manera no és peculiar del Pallars (Eostaon, 1934); i alhora també es fa sònion de 'calb', en part precisant *cap-pelat*, cosa que tampoc té res d'especial del Pall. ni de Bna.;¹ un altre és aplicar-ho a les pedres i en particular es diu dels còdols, amb substantivació en alguns llocs: en el Maestrat en lloc de *còdol* diuen *pedres cruas* o *p. pelades* (a Bel unes *pelàdes*, ja tornat substantiu, 1961; cf. *peladilla*, que Cervantes usà en